

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
☞ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ☞

ARGANG 14
OKTOBER
1927

internationella kooperativa alliansens historia

av
HANS MÜLLER

Pris 4: - kr.
I varje bokhandel.

Koop. förbundets
b o k f ö r l a g

HUSMODERN

köper

Bomullsgarn och Vävnader

från

**Gefle Manufaktur A.-Bol.
STRÖMSBRO**

och vet att hon erhåller
det bästa möjliga för sitt

HEM

**Svanens vävnader bästa vävnader!
Gefle garn bästa garn!**

Elektrisk belysningsarmatur
Belysningsglas - Hushållsglas
Prydnadsglas.

Western Electric's radiomateriel
och dammsugare - "Eveready"
anodbatterier o. ringledningsele-
ment- Bil- o. Radioackumulatörer
Laddningsstation

BÖHLMARKS

HUVUDKONTOR: STOCKHOLM SÖ.
UTSTÄLLNINGSLOKALER:
Norrmalmstorg 4 - Högbergsgatan 19-25

REYMERSHOLMS KRONOLJA

bästa och billigaste matlagings- och salladolja 1/4 lit. kr. 2:- 1/2 lit. kr. 1.10

Telefoner
539-8326-5619
Malmö

Perslow's

Siden- &
Manufakturaffär
Största urval nyheter

HERTHA

ARGÅNG XIV

OKTOBER 1927

HÄFTE 8

Skolöverstyrelsens komplettering

Fredrika-Bremer-Förbundet har i en skrivelse till K. Maj:t påpekat önskvärdheten av att det inom Skolöverstyrelsen finnes en ledamot med särskild uppgift att handlägga ärenden rörande den kvinnliga ungdomens undervisning. Att denna ledamot bör vara en kvinna säger sig självt, fastän behörighetslagens formulering icke tillåter, att platsen reserveras för kvinnlig innehavare.

Man behöver inte vara frenetisk kvinnosaksivrare för att instämma i Förbundets önskan. Det är snarare att undra på att saken icke förut blivit offentligt påpekad av de institutioner och sammanslutningar — flick- och samskoleförening, lärarinneförbund etc., som kunna förutsättas ha särskilt intresse härav. Skolöverstyrelsen har för närvarande en kvinnlig arbetskraft i ledande ställning i det fröken Ingeborg Walin är förordnad som »konsulent för husligt arbete» på yrkesskolavdelningen. Och detta innebär mera, än vad ordet konsulent tycks ge vid handen. Fröken Walins arbetsuppgift är lika omfattande som undervisningsrådets, men hon har varken samma officiella ställning eller samma löneförmåner som dessa. Det är ju gott och väl, att ärenden inom skolan, som röra »husligt arbete», skötas av en kvin-

na, men man kan väl knappast anse, att kvinnans gärning inom Överstyrelsen därmed är fullgjord. Minst halva antalet av alla de barn, för vilka hela denna styrelse är till, utgöras ju av flickor, fördelade på folkskolor, flickskolor, läroverk av olika slag. Vad är då naturligare än att den myndighet, som har att sörja för deras väl, är sammansatt av både män och kvinnor?

I den begäran, som framställts av Fredrika-Bremer-Förbundet, ligger säkert icke något underkännande av det sätt, varpå Skolöverstyrelsen hittills skött sin uppgift vis-à-vis flickskolorna eller flickor i andra skolformer. Men man kan undra, om icke Överstyrelsen skulle vinna ytterligare förtroende, stärka sin auktoritet, om den kompletterades på det sätt, som här föreslagits. Den nya skolorganisationen omdanar en hel del gossläroverk till samskolor, och nya former av flickskolor komma att upprättas. Man kan väl tänka, att dessa om- och nybildningar kunna framkalla en del svårigheter, åtskilliga kvistiga saker, som det tillkommer Överstyrelsen att utreda och som måste ställa stora anspråk på dess vidsynthet och omdömesförmåga. Det torde ej vara förmätet att antaga, att ett kvinnligt tillskott, som ju må-

ste göra styrelsen mera mångsidig, skulle verka välgörande härvidlag.

Om man nu frågar sig, vilka utsikter finnas för ett realiserande av Förbundets önskan, är det två saker man har att ta hänsyn till. Hur komma myndigheterna — närmast regeringen — att ställa sig till saken? Och äro de kvinnor, som nu och framdeles kunna komma i fråga, villiga att åtaga sig en uppgift, som lägger på dem en tung arbetsbörda och ett stort ansvar? Det är inte vidare uppmuntrande att tänka på att då K. Maj:t i somras tillsatte sakkunniga för att utarbета förslag till arbetsplaner för de nya skolformerna, det inte ansågs nödvändigt att anlita någon kvinnlig kraft. Och ändå gäller det här bl. a. de kommunala f l i c k s k o l o r n a, en alldeles ny skolform, till vilken det icke finnes någon motsvarighet inom den nuvarande organisationen. Men kanske finns det något plausibelt, för utomstående obegripligt skäl härtill. Men om nu statsmaktens representanter skulle inse, att det behövs en särskild målsman inom Överstyrelsen för den kvinnliga ungdomen, är det att hoppas, att det bland de kvinnliga pedagogerna finns personer, lämpliga och villiga att åtaga sig detta målsmanskap. Man kan väl förstå, att det för en verkligt intresserad pedagog måste vara en stor uppoffring att avstå från den direkta och personliga kontakten med barn och ungdom för att i stället syssla med organisationsfrågor och begrava sig i papper, vilket senare säkert är många ämbetsmäns lott. Men Överstyrelsen är icke endast, får icke vara uteslutande forum för organisations-

frågor. Det torde visserligen vara ofrånkomligt, att saker av detta slag under den närmaste tiden måste upptaga en stor del av dess tid, men man väntar från densamma också förståen- de och stöd i det rent pedagogiska nydaningsarbetet inom skolorna.

KERSTIN FJETTERSTRÖM.

Engelsk föredragshållare om kvinnliga poliser.

Miss Edith Tancred från Skottland företar i slutet av oktober och början av november en föredragsresa till Danmark, Sverige och Norge för att tala om »Women police, a national and international movement». I Sverige håller hon sex föredrag anordnade av Fredrika-Bremer-Förbundet eller dess kretsar jämte med dem samarbetande föreningar. Början göres i Malmö den 24 okt. varifrån miss T. fortsätter över Jönköping och Norrköping till Stockholm där föredrag hålles den 28 okt. i K. F. U. M:s hörsal. Hennes färd går sedan över Gävle till Göteborg, var- est den svenska delen av turnén får sin avslutning den 2 november.

Initiativet till miss Tancreds skandinaviska resa har gemensamt tagits av Svenska Kvinnornas Nationalförbund och Fredrika-Bremer-Förbundet, vilka tillsammans anordna mötet i Stockholm. Miss T. har i sitt hemland varit mycket verksam för den kvinnliga polisväsendets utveckling och är inom vida kretsar känd som en framstående export på detta område.

Rimforsa Lanthushållningsseminarium

tjugo år.

Av Einar Engström

sekr. i Östergötlands läns hushållningssällskap.

Fredrika-Bremer-Förbundets Lanthushållningsseminarium i Rimforsa i Östergötland kan i dagarna eller närmare bestämt den 1 november fira sitt 20-årsjubileum och därvid alltså se tillbaka på tvenne decenniers betydelsefulla och framgångsrika gärning i den svenska lanthushållningens tjänst.

När Fredrika-Bremer-Förbundets Lanthushållningsskola — som läroanstalten då och under något mer än tio år framåt kallades — den 1 november för tjugo år sedan slog upp sina portar för den första skaran av unga kvinnor, som önskade utbilda sig till lanthushållningslärarinnor, var den den första i sitt slag i vårt land, och det är väl frågan om, huruvida den ej var den första i hela Skandinavien.

Närmaste anledningen till anstaltens tillkomst var, som bekant, att man vid sökandet efter utvägar att minska den vid sekelskiftet och åren närmast därefter starka kvinnliga emigrationen, kom till den uppfattningen, att »skolor för lantkvinnans uppfostran för sitt arbete» häremot borde bliva ett verkamt korrektiv. Men huru inrätta dylika skolor, då icke några för dem utbildade lärarinnor funnos att tillgå? Den första omsorgen måste därför bliva att utbilda dylika, och det var ur det läget, som tanken på Rimforsa-skolan föddes, utvecklades, tog form och beslutsamt omsattes i handling.

Man har nu inför 20-årsjubileet ett starkt behov av att uttala ett varmt erkännande till det kvinnoförbund, vars namn skolan bär och i vars hägn dess utveckling skett, samt till de framsynta kvinnor, som väckte tanken på läroanstalten till liv och målmedvetet genomförde den. Huru utvecklingen på det undervisningsområde, där Rimforsaskolan varit en banbryterska, skulle ha gestaltat sig den förutan, må väl vara utsiktslöst att finna svaret på. Säkert är dock, att skolan måste tilläggas en mycket stor betydelse, om man nu till att börja med blott ser på i vad mån den inverkat på uppdragandet av riktlinjerna för den undervisningsverksamhet, som vi nu ha på detta område.

Vid tiden för skolans startande fanns det utanför den trängre kretsen av densamma framsynta tillskyndare knappast någon, som hade en tanke på i hur hög grad de unga kvinnorna på vår landsbygd försummats ifråga om undervisning på det område, där för de flesta av dem deras livsuppgift var att söka. Det har varit de senaste femton, tjugo åren som fått bevittna en fullkomligt ny tingens ordning härutinnan. Numera finns det stora möjligheter för dessa unga kvinnor att skaffa sig god utbildning i det som tillhör skötseln av ett jordbrukarehem. Inom de flesta av rikets län äro nu

en eller flera lantushållsskolor inrättade, enkom för att giva blivande husmödrar på landet ökade insikter i lantushålllets många olika inre och yttre sysslor, och vid våra folkhögskolor anordnas för landsbygdens kvinnliga ungdom kurser av olika slag, alla dock siktande på att göra den unga kvinnan bättre rustad att möta sin livsuppgift. Detta sagt endast för att ge en antydning om huru annorlunda det är på detta område nu mot förr.

För hela denna utveckling har det varit en given förutsättning att ha tillgång på lärarinnor, skickade att teoretiskt och praktiskt handleda denna ungdom. Det är på denna avgörande punkt, som Fredrika-Bremer-Förbundets lantushållningsseminarium gjort en högst betydande insats.

Givetvis vore det en både lockande och intressant uppgift att här något närmare skildra läroanstaltens öden under de nu snart tilländalupna tjugo åren. Men då det på goda grunder kan förutsättas, att dess utveckling åtminstone till sina yttre konturer är väl känd av dem, under vilkas ögon dessa rader komma, har jag ansett mig böra i det närmaste avstå från en dylik skildring. Ett och annat i detta hänseende kan dock icke lämnas oomnämnt. Först som sist må därvid framhållas, att verksamheten vid seminariet aldrig varit fastlåst i stela former utan ständigt anpassats efter vunna erfarenheter och efter de förändringar, tiden alltjämt är underkastad. Att häri legat en stor styrka är utan vidare uppenbart. Det säger sig självt, att det härvidlag icke rört sig om ett planlöst famlande hit och dit,

utan utvecklingen har städse länkats in på de banor, som det levande livet självt betingat.

Tämligen omedelbart efter verksamhetens igångsättande fann man, att den först tillmätta undervisningstiden per kurs, 1½ år, ej räckte till och att dessutom specialisering i undervisningen var nödvändig. Kurstiden förlängdes därför till två år, och eleverna uppdelades under andra kursåret efter eget val på specialavdelningar. Härmed voro också själva grundlinjerna för den inre organisationen klara och ha alltsedan dess väsentligen lämnats orubbade.

För närvarande bedrives som bekant specialutbildningen på tre linjer: lantushållsläraryrkeskursen, skolköksläraryrkeskursen samt trädgårds- och slöjdyrkeskursen. Genom denna specialutbildning har man varit i tillfälle att på ett lyckligt sätt tillgodose behovet av facklärarinnor. År efter år har från seminariet utgått en skara unga kvinnor, som på olika poster vid skilda undervisningsanstalter utöva i en hög grad gagnande verksamhet, då det gäller att giva kvinnorna på vår landsbygd undervisning och handledning.

Är redan uppgiften att bjuda den stora mängden av landsbygdens kvinnor, unga och äldre, en i alla avseenden givande undervisning mycket krävande, är uppgiften att väl utbilda dem, som skola utöva denna handledning, det ej mindre. Det är i detta senare fall nödvändigt icke blott att ge de blivande lärarinnorna en fast kunskapens och vetandets grund att stå på, det gäller samtidigt att hos dem ingjuta okuvlig kärlek och hängiven-

het för det blivande kallet, så att de med glad offervillighet kunna ge ut sig själva i sin gärning.

För var och en som haft förmånen att närmare lära känna den verksamhet, som bedrivs på lanthushållningsseminariet vid Rimfors, står det klart, att det ovan sagda varit inte endast ledstjärnorna vid dess lärarinneutbildning utan också att läroanstaltens strävanden att nå detta mål kröntes med rik framgång.

Det är mycket och många som måste enigt samverka för att sådana resultat skola vinnas. Det erfordras först de rent yttre betingelserna: goda och ändamålsenliga lokaler, tillgång på ett lantbruk av lämplig storlek m. m., och i allt detta lämna förhållandena vid seminariet knappast någonting övrigt att önska. Det kräves vidare på alla händer ett hängivet och av ständig pliktuppfyllelse präglat arbete, och det fordras framför allt av den, som ställts i spetsen för det hela, att i sin person kunna förena allt, som är ägnat att främja och leda arbetet och dess utveckling i överensstämmelse med det uppställda målet och tidens krav. Jämväl härutinnan har anstalten varit och är alltjämt synnerligen lyckligt utrustad.

Med undantag för de två första åren har den närmaste ledningen av verksamheten vid seminariet varit anförtrodd åt fröken Louise Nathorst-Böös. Vad hon betytt för läroanstalten bär hela den nyss berörda lyckosamma utveckling, seminariet under de gångna åren företett, nogsamt och vältaligt vittnesbörd om. Detta vittnesbörd kan bättre än ord betyga det sällsynt ener-

giska, varmt uppoffrande och av rik framgång följda arbete hon såsom föreståndarinna därstädes nedlagt. Det är säkerligen ej för mycket sagt, om man påstår, att hennes är till största delen äran och berömmelsen av läroanstaltens värdefulla insats på lanthushållsundervisningens område. Med fast och säker hand har hon lett seminariets öden och med aldrig sviktande intresse har hon följt verksamheten i alla de många olika detaljerna, men samtidigt aldrig förlorat överblicken av det hela. Har hon kanske under utbildningstiden någon gång förefallit en och annan elev sträng och fordrande, har hon dock i sällspord grad förstått att vinna de ungas hjärtan. Bland den stora skaran av alla dem, som nu vid 20-årsjubileet vilja bringa fröken Louise Nathorst-Böös sin varma och uppriktiga hyllning, intager förvisso därför de många generationerna av hennes elever främsta platsen. Och från alla, som nitälska för den betydelsefulla gren av nutidens mångskiftande upplysningsverksamhet, som hon gjort till sin och där hon obetingat varit och är av de främsta, förenar sig med tacksamheten för de gångna årens ljusa och tillitsfulla förhoppningar för många kommande.

Vid de tjugo första åren av sin tillvaro står alltså Fredrika-Bremer-Förbundets lanthushållningsseminarium på en framskjuten plats. Den stora betydelse, som kvinnan såsom husmor och maka har för landets jordbruksbefolkning, är allmänt erkänd, och i så hög grad, att man med sanning kan säga, att har en jordbrukare en kun- nig och duglig hustru, så går meren-

dels allt den familjen väl i handom. Och lika säkert är det å andra sidan, att en hustru, som icke förstår sin sak, hart när omöjliggör även för den dugligaste lantman att skaffa sig och familjen nöjaktig utkomst.

Kunna vi, som förut gjorts gällande, peka på, hurusom sedan uppmärksamheten blivit riktad på nödvändigheten att genom praktiskt lagd undervisning i lanthushållets skötsel — i den mest vidsträckta mening — bättre rusta jordbrukets kvinnor för deras krävande och ansvarsfulla gärning, hela denna undervisning vunnit en snabb och glädjande utbredning, nödgas vi dock tillstå, att ännu är vägen lång dit-hän, då v a r j e husmor på landet blivit delaktig och fått sin dagliga id underlättad av en fördjupad kännedom om allt hon därvid kan få för händer. Men utvecklingen på detta lika litet som på något annat mänskligt område står ej heller stilla. Alltjämt växer antalet av unga landsbygdskvinnor, som klart inse betydelsen av att skaffa sig ökade kunskaper i lanthushållets rätta handhavande, och i samma omfattning växer ock behovet av kunniga undervisare.

Inför de berörda förhållandena och från vilken annan sida man än vill betrakta frågan är det sålunda uppenbart, vilken oerhört stor roll undervisningen på detta område städse kommer att spela.

Det är därför icke minsta tvivel om, att en läroanstalt såsom den vid Rimforsa även för framtiden måste tilläggas största värde. Nya tider kunna måhända kläda dess verksamhet i delvis andra former, målet måste dock alltid bliva detsamma som nu, att mål-

medvetet och kraftigt lämna sin gärd till lanthushållningens förkovran.

Det frö, som förhoppningsfulla händer nedlade den dag skolan startades, har grott och vuxit upp till ett stort och fruktbarande träd. Dess friska grönska bär vittne om inneboende kraft och hälsa och allt tyder på en fortsatt växt till gagn och fromma för de svenska jordbrukarehemmen och därmed för hela vårt land.

Flin Törnberg.

Den 22 juli väcktes inom vida kretsar i Strängnäs sorg och förstämning. Ryktet spred sig att fru Elin Törnberg efter en kort sjukdom avlidit. Fru Törnberg, född Lundholm, hade under en tjugotal år bedrivit manufakturörelse i Strängnäs och under denna sin verksamhet gjort sig av alla aktad och avhållen. Hon var dessutom livligt intresserad för det sociala och kommunala livet. Med stort intresse deltog hon i den kvinnliga rösträttsrörelsen. Stadsfullmäktige tillhörde hon åren 1919—1920. Sedan 1923 var hon medlem av styrelsen för F.-B.-F:s Strängnäskrets, i vilkens verksamhet hon gjort en god insats. Vid sin död var hon dessutom medlem av Strängnäs pensionsnämnd.

Fru Törnberg efterlämnar minnet av en sällsynt gedigen karaktär. Var och en, som kom i beröring med henne, kunde ej undgå att imponeras av hennes personlighet. Med enkelhet, flärdfrihet och rättrådighet förenade hon klokhet och vidsynthet. Hela hennes väsen andades försynthet och godhet. I tacksamt och oförgätligt minne skall hon bevaras. ANNA JANSSON.

Strängnäs sept. 1927.

En avslutad kulturinsats.

Stockholms Läsesalong.

Det hör utvecklingen till att överflödiggöra mångt som på sin rätta tid var av värde och till gagn. Därför är det erkännande nog att kunna säga om ett företag, som lägges ned, att det levat ut sin form medan det fyllde ett behov.

När Esselde — fröken Sophie Leijonhufvud, senare friherrinnan Adlersparre — för något mer än sextio år sedan började syssla med tanken att upprätta en läsesalong i huvudstaden, speciellt för att bereda kvinnor på ett ekonomiskt överkomligt sätt tillgång till den nyare litteraturen samt in- och utländska tidningar och tidskrifter, funnos inga offentliga bibliotek, inte heller några klubbar eller lärum tillgängliga för kvinnor. »Följden av detta är, dels att kanske flertalet av våra rikast begåvade och för en högre bildning mest mottagliga kvinnor medvetet eller omedvetet undergå en andelig svältkur, som tär på deras intellektuella livskraft, stäcker deras verksamhet och kommer dem att, andeligt talat, stanna i växten; dels att den intellektuella näring, som slumpen erbjuder dem, slukas utan urval, utan måtta och därför, såsom annan osmält föda, skadar lika mycket som den gagnar», hette det också i motiveringen, när planen på en läsesalong i Stockholm på Sophie Leijonhufvuds initiativ år 1866 framlades och förverkligades. Syftet preciserades till »att mot en billig abonnemangavgift tillhandahålla såväl familjer som

c n s a m m a b i l d a d e f r u n t i m m e r av alla kretsar den bästa inhemska och utländska litteraturen för dagen.» Familjeintresset skulle emellertid tillgodoses genom hemlån, företaget benämndes på detta tidiga stadium »Läsesalong för damer», och några herrar fingo inte sticka näsan dit. Redan under första året gjordes dock en framställning från de utestängdas sida om att exklusiviteten inte skulle uppehållas. Man kompromissade och beslöt att herrarna skulle morgnar och aftnar få disponera läsesalongen, då den däremot skulle under dagens lopp vara öppen för den läsekrets den ursprungligen avsetts för. Man vågade sig ej på sammanblandningen! Men anordningen var naturligtvis praktiskt olämplig, och snart nog makade även tidens konventionalism åt sig och man beslöt sig för att låta damerna och herrarna samtidigt begagna salongen. Den blev S t o c k h o l m s L ä s e s a l o n g utan några inskränkningar, och under detta namn har den fortlevt tills den nu genom de offentliga bibliotekens existens, framför allt genom Stockholms nya stadsbibliotek, blivit en institution som tiden ej längre behöver.

När den kom till var den framför allt, såsom redan angivits, ett utslag av Esseldes alltid vakna önskan att gagna sina medsystrar. I detta fall med att bereda dem ett lättillgängligt tillfälle »att följa de växlande företeelserna så väl inom det politiska och

medborgerliga livet som på de religiösa och sociala frågornas område samt inom konstens, litteraturens och vetenskapens gebit», som hon själv uttrycker sig — ty naturligtvis är det hon, som författat det publicerade uppropet angående upprättandet av läsesalongen. I detsamma talas också med varm medkänsla om »det stora antal fruntimmer, vilka arbeta för eget uppehälle, såsom lärarinnor, konst- och industriidkare, skrivarskor, översättarinnor, t. o. m. författarinnor, och vilka, ofta i besittning av eller mottagliga för en hög grad av bildning, erfara ett djupt behov av den intellektuella näring som en god läsning erbjuder men finna sig — — — utestängda därifrån.»

Planen fick vänner och befrämjare. Möbler skänktes från några håll, böcker från andra, tidningsredaktionerna sände gratisexemplar av sina blad, penningar kommo även företaget till del. I december 1866 öppnades läsesalongen i nr 8 Drottninggatan. Dess första styrelse utgjordes av initiativtagerskan, fröken Sophie Leijonhufvud, fruarna Vilhelmina Hierta, Fredrika Linnell, Anna Wallenberg, fröken C. Norstedt och fröken Anna Hierta (sedermera professorskan Retzius). Föreståndarinna blev till att börja med en fröken Sköldebrand. Hennes efterträderska åter var fröken Sophie Saxenberg, Fredrika Bremers unga vän från hennes sista levnadstid på Årsta. Det passar att hon kom att bli verksam för Läsesalongen.

Läsesalongen började med ett femtiotal abonnenter, dels för boklån, dels för tillträde till salongen. Under de första åren var därjämte en läsecirkel

ordnad, abonnenterna i denna fingo behålla varje bok en viss, bestämd tid och hade att själva besörja cirkulationen av böckerna. Efterhand, som institutionen växte till, fann man emellertid denna lånemetod mindre lämplig och den upphörde. Bokutlämnningen bedrevs sedan efter de vanliga principerna för bibliotekslån.

Och frekvensen i Läsesalongen? Från de tidigare åren saknas uppgifter, men på 70-talet kunde besökarna räknas till omkring 15,000 pr år. Efter 1884, då Läsesalongen — efter att ha hållit till i ett par olika lokaler under mellantiden — flyttade in i den rymliga och trevliga våningen Beridarebangatan 25, började de årliga besöken uppgå till 20- à 30,000, lånbibliotekets kunder då oräknade, vilka utgjorde ett vida större antal. Boksamlingen växte ävenledes, en uppgift från 1910 uppger den till cirka 39,000 volymer, förutom den stora in- och utländska tidskrifts- och tidningsavdelningen, kalendrarna och uppslagsverken.

Naturligt nog var med ett företag som detta ekonomien en fråga som ofta nog gjorde sig besvärande påmind. Men städse har det funnits personer som verksamt intresserat sig för Esseldes idé och ingripit för att hålla företaget vid liv. Till sist beviljades även Läsesalongen år 1909 av Stockholms stadsfullmäktige ett årligt anslag för sin verksamhet. Nu, med Stadsbibliotekets upprättande, bortföll detta, något som också medverkade till att Läsesalongen måste upphöra och naturligtvis uppgå i det nya stora Stadsbiblioteket.

Det är många namn man skulle vilja dröja vid när man räknar över de personer som varit verksamma för läsesalongen såväl i fråga om att ge sitt intresse som sitt arbete. De mångåriga föreståndarinnorna för Läsesalongen fröken Maria von Below och fröken Aurore Wensjöe, som under decennier av år med aldrig svikande glädje i sitt arbete stodo tillreds för Läsesalongens publikum med råd och anvisningar, så mycket mera värdefulla som de, vilka gävo dem, besutto så stor sakkunskap på det område det gällde; de yngre krafterna, som fingo ta vid när de äldre voro färdiga med sitt, fröken Eva Nilson, fröken Anna Mattson och fröken Lodelius; sekreteraren i styrelsen, fröken Maria Egnell, som under en följd av år nitiskt arbetade för Läsesalongens intressen, samt dess kassaförvaltare f. marinintendenten G. Ulf, också styrelsens sista v. ordförande, på vilken omsorgen om ekonomien så länge vilat.

Under de senare åren, då Kungliga biblioteket, församlingsbiblioteken, de många tidningskontoren i huvudstaden, klubbar med tillgängliga lärum m. m. dyl. uppstått och lämnade så många och rika tillfällen för ett sökande publikum att nå de bildningskällor, den upplysande och roande lektyr som Läsesalongen till en tid var så gott som ensam om att tillhandahålla, avtog givetvis abonnenter och besökare av salongen. Tiden hade kommit med nya och konkurrenskraftiga institutioner och det berättigande grundlaget för Läsesalongens existens hade fallit bort.

Stockholms Läsesalongs uppgift var

fyllt. Den har rätt till ett gott eftermäle. Den var den på sin tid goda och effektiva utformningen av en kulturfrämjande idé.

E. K—n.

Notisspalten.

De kvinnliga akademikerna mötas.

International Federation of University Women hade sistlidna 24—28 juli rådsmöte i Wien, vari fil. mag. Astrid Sturzen-Becker deltog som representant för Akademiskt Bildade Kvinnors Förening. Under ordförandeskap av docent Gleditsch, Oslo, dryftades på universitetet olika frågor, t. ex. om stipendier och klubblokaler, intellektuellt samarbete och utbyte av lärare. Dessutom hade delegaterna — från ett tjugotal olika land — många tillfällen att råkas och sammanträffa med den österrikiska föreningens medlemmar, som ordnat allt för mötet på ett utmärkt praktiskt och trevligt sätt.

Internationell kvinnokonferens i Amsterdam.

Den förlidit är i Paris av Internationella kvinnorösträttsalliansen tillsatta kommittén för fred och Nationernas Förbund, med mrs Chapman Catt som ordförande, anordnar 17—19 november i Amsterdam en studiekonferens som har till syfte att preliminärt undersöka och debattera vad kvinnorna såsom medborgare kunna uträtta till uppehållande av freden och stöd av Nationernas Förbund. Från de olika till alliansen anslutna länderna komma talare att inbjudas och framför allt personer som tagit aktiv del i frödsarbetet. Av hittills nämnda är för Sverige fru Anna Wicksell. Konferensen förlägges till Kolonialinstitutets ståtliga byggnad i Amsterdam.

Höstens Rimforsaexamen.

Den tvååriga lärarinnekursen vid Rimforsa lanthushållningsseminarium avslutades den 24 september med offentlig avgångsexamen. De avgående eleverna voro:

i lanthushållslärarinnekursen: Berta Karlström, Kopparbergs län, Anna-Lisa Ljunggren, Jönköpings län, Elisabet Norrgren, Hallands län, Astrid Olofsson, Västerbottens län, Aina Rånlund, Norrbottens län, Elisabet Sandahl, Jönköpings län;

i skolkökslärarinnekursen: Linnéa Andersson och Margareta Beckman, Östergötlands län, Ingeborg Nilsson, Malmöhus län, Tekla Rosendahl, Gävleborgs län, Siri Schwartz, Östergötlands län;

i trädgårds- och slöjdlärarinnekursen: Gunhild Bondesson och Linnéa Rothstein, Malmöhus län, samt Torborg Sjöström, Blekinge län.

Skolöverstyrelsens tack till föreståndarinnan, lärarinnor och elever frambars av rektor I. Gezelius, Hamra.

Från Växjö.

Till den kvinnokongress, den första i sitt slag i Sverige som Vita Bandets centralråd och styrelse anordnade i Växjö 1—2 oktober, har tillsammans med stadens och länets samtliga övriga kvinnliga sammanslutningar Växjö Fredrika-Bremer-Förbundskrets stått som inbjudare. Kongressen rönte synnerligen stor anslutning och sju föredrag höllos över skilda sociala ämnen, såsom: Kvinnan, hemmet och samhället, Dryckessed och moral, Hemmet och ungdomens nöjesliv, Försörjningsplikten och de nya barnavårdslagarna, Livsglädje och rusdrycker, Kvinnlig hygien. Dessutom visades ljusbilder från Vita Bandets upptagningshem, barnhem, sjukhem, vilohem, mjölkförsäljning m. m.

Hilma Angered Strandberg.

Månader ha gått sedan budet kom om Hilma Angered Strandbergs död. Dagspressen bringade snabbt och påpassligt erforderliga journalistnekrologer. Man fick veta att hon dött i Meran i det närmaste sjuttiofårig, också att Stockholm var hennes födelsestad, att hennes far var justitieråd och kusin till Talis Qualis, att hon efter faderns död blev »självförsörjande» — telegrafist i en liten avkrok på Västkusten —, att hon blev författarinna och gav ut de och de böckerna, for till Amerika och gifte sig med flera fakta. Till en viss grad gjorde man aktningfull honnör för hennes diktargärning, hastigt och i förbigående.

Så slöto sig tystnaden och glömskan åter kring hennes namn.

Det är riktigt att använda ordet åter. Hilma Angered Strandbergs egenartade och betydande diktning producerade sig ej med jämna mellantider, anmälare och publik vandes ej till att vänta hennes »nya» bok för året. Yttre omständigheter, men framför allt hennes inre läggning, gjorde henne också till en mycket ensam människa. Hon tillhörde ingen litterär klick och hennes många och långa utomlandsvistelser bidrogo till att uppehålla den personliga isolering i vilken hon levde. Långa tider, kan man säga, var hon fullkomligt bortglömd, och när hennes sista — också hennes starkaste och konstnärligt mest fulländade — bok, *Barberarens son*, 1924 kom ut, väckte det väl mest enbart förundran att hon ännu levde — och skrev.

Det är bittert naturligt att så skulle Hilma Angered Strandbergs öde gestalta sig. Hon var en av dessa stolta slutna naturer som livet alltid misshandlar därför att de varken äga eller ens önska sig anpassningsförmåga och därför att de äro för förnäma att andligen kompromissa. Hennes diktning med dess starka personlighetsprägel hade inte heller förutsättningar för att uppskattas av flertalet. Populär kunde hon inte bli.

När hennes första novellsamling, *Västertut*, kom 1887, var det självfallet att dess författare inregistrerades bland åttioårsrealisterna. Flera av dessa skisser voro i teckningen alltför starkt detaljfixerade, därtill i sig själva tendensbetonade, för att inte så skulle bli fallet. I själva verket hörde hon aldrig till realisternas falang. Även om den unga Hilma Angered Strandberg, till dels påverkad av dåtida norsk och svensk diktning, i sin debutbok lät vissa samhällstyper schavottera i grell verklighetsbelysning, hennes författarskap låter sig inte pressas in i den rådande litterära riktningens ram. Inte heller i någon senares. Det var — och förblev — hennes säreget egna, i eminent grad betingat av hennes personliga livsproblem: individuell frigörelsekamp och brottning med den konstnärliga uppgiften. Ren »verklighetsexakt fotografi» var heller inte hennes sort, om hon än var en mästare i att med stark konkretion återge den värld som rörde sig omkring henne. Men hon var framom till och med modern impressionism. Skall nödvändigt en etikett påklistras hennes diktart borde det bli expressionismens,

framför allt om man tänker på hennes Amerikaböcker *Den nya världen* och *På prärien*. Detta är inte förteckning på detaljer och intryck men dessas syntes.

Innehållet i hennes diktning är, som sagt, först och främst de självpsykologiska problemen och hennes böcker äro starkt självbiografiska. Det är hennes eget innersta i brottning och lidande som blottas i Amerikaböckernas färgstarka bilder från den nya världens nivellerande, kulturlösa och hårt hänsynslösa liv, sådant det mötte henne i hennes egna landsmäns kolonier därute eller bland tvättakta yankees. Återigen är det hon själv som träder emot oss i *Lydias Vik*, i dennas barndoms- och ungdomshistoria och revolterande frigörelsebegär. Till sist också, efter ännu andra mellanliggande böckers bikt, i *Barbarens son*, hennes stora tragiska uppgörelse med konstnärskapet i henne, given i Giovanni träsnidarens blodiga martyrium under hans lidelsebräddade kamp för att skapa fram sitt mästerverk.

Den boken blev Hilma Angered Strandbergs sista, i den hade hon också nått sitt verks fulländning. — Några år därefter, den 24 januari i år, var hon död.

Det hörde hennes fattiga frusna öde till att endast ett förstrött — om än välvilligt — erkännande kom denna starka, intensivt levande bok till del från officiellt litteraturhåll. Att den skulle bli allmänt känd och läst var uteslutet.

Och så framlevde Hilma Angered Strandberg sina sista år, som så

många långa dessförinnan, förgäten och ensam. Men hennes tappra mod hade inte kuvats, det njugga livet inte stulit hennes kraft. Gäckade förhoppningar, sjukdom under räcker av år,

ekonomisk misär hade inte förmått böja henne. Ännu med skaparlusten het i sitt hjärta och fylld av arbetsplaner gick hon in i döden.

ELLEN KLEMAN.

Representant för flickundervisningen i skolöverstyrelsen.

Skrivelse från F.-B.-F.

Till Konungen.

Genom riksdagens detta år fattade beslut i skolfrågan kommer omorganisationen av den högre flickundervisningen att i väsentliga delar förändras.

Ett framträdande drag i denna omorganisation är att staten i betydligt vidgad omfattning skall direkt sörja för flickornas högre undervisning. Sålunda kommer att i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg upprättas högre allmänna statsläroverk för flickor, varjämte riksdagen begär förslag till nästa år angående inrättande av sådana allmänna läroverk i ytterligare ett antal städer. Vidare upprättas i Stockholm ett samgymnasium och av de nuvarande högre allmänna läroverken i landsorten ombildas tjugosex till samläroverk. Därjämte få flickor efter särskild tillåtelse tillträde till gymnasier vid de högre allmänna läroverken i ytterligare nio städer. Härtill kommer att de statliga samrealskolornas antal ökas såväl genom nyupprättade sådana i sex mindre städer som genom statens övertagande av ett femtiotal kommunala mellanskolor, varjämte ett antal gossrealskolor bli tillgängliga även för flickor. Ställer man mot dessa vittgående omdaningar det hittills varande läget — en enda statlig högre flickskola, aderton statsamskolor och tillträde under vissa be-

tingelser till en del av de högre allmänna läroverkens gymnasier — framstår tydligt, hur ofantligt stor den utvidgning av statsverksamheten i själva verket är, som riksdagens beslut medför på här ifrågakarande område.

Under sådana förhållanden kommer givetvis icke blott under omorganisationen utan jämväl efteråt den myndighet, som har värden om skolväsendet sig anförtrodd, att få sitt arbete betydligt ökat och i större omfattning än hittills taga befattning med ärenden rörande flickornas undervisning på högre stadier. Sedan till en början skolöverstyrelsens huvudsakliga uppgift på detta område varit att utarbeta grunder för statsbidrags utgående till de läroverk, där flickor undervisades, och att utöva inspektion, ha efter hand ärenden rörande dessa läroverks organisation och arbetssätt lagts under skolöverstyrelsens avgörande. Häland efter blir emellertid skolöverstyrelsens arbetsuppgift beträffande den kvinnliga ungdomens undervisning ytterligare utvidgad, då sådan undervisning kommer att bedrivas i ej blott statsunderstödda privata läroverk utan även i ett betydande antal statliga läroanstalter, varmed givetvis måste följa, att överstyrelsen på ett mera ingående och detaljerat sätt kommer att taga befattning med denna undervisning. Som

ett exempel kan anföras, att vid ett statligt läroverk varje tillsättande av ordinarie tjänst och även längre förordnanden skola handläggas av överstyrelsen. Men icke blott överstyrelsens administrativa uppgift blir utvidgad på grund av det högre skolväsendets omorganisation, även dess åliggande att i pedagogiskt hänseende vara ledande göres mera krävande genom att flickundervisningen i så stor utsträckning förstatligas.

I anledning härav och då det gäller en undervisningsfråga av så stor räckvidd och betydelse för enskilda liksom för samhället, synes det Fredrika-Bremer-Förbundet av behovet väl påkallat, att inom skolöverstyrelsen finnes en ledamot med särskild uppgift att handlägga ärenden rörande den kvinnliga ungdomens högre undervisning. Att flickundervisningen har sina särkrav är allmänt erkänt och på grund därav har också denna undervisning i åtskilliga avseenden lagts efter andra linjer än gossarnas. När nu flickornas skolutbildning till stor utsträckning förstatligas, synes det därför naturligt, att överstyrelsen rustas att väl fylla de nya uppgifter, som därav följa.

Enligt den s. k. behörighetslagen har kvinna samma rätt som man att inneha ett statens ämbete, och beträffande de flesta tjänster råder fri och öppen tävlan mellan män och kvinnor. På grund härav torde det icke vara tänkbart, att den undervisningsrådsbefattning, varom önskemål här framställt, skulle förbehållas kvinnlig innehavare. Då emellertid med hänsyn till de uppgifter, som främst måste följa med denna tjänst, en grundlig erfarenhet från flickskolundervisningens område är en naturlig och nödvändig förutsättning, synes det förbundet, som om den för ett dylikt ämbete bäst skickade och förtjänte skulle vara att söka inom de kvinnliga pedagogernas led. Av vad som redan anförts torde vara klart, att Fredrika-Bremer-Förbundet tänkt

sig den här förordade ledamotstjänsten inom skolöverstyrelsen placerad på dess läroverksavdelning.

Helt visst vore en liknande anordning synnerligen väl motiverad även beträffande skolöverstyrelsens folkskolavdelning, ehuru behovet därav icke kan sägas vara i samma grad aktualiserat genom den nu beslutade omorganisationen av skolväsendet. Vad åter angår yrkesskolavdelningen, ber Fredrika-Bremer-Förbundet att få ansluta sig till den hemställen, som gjorts av de kvinnliga kärsammanslutningarnas centralråd angående ombildande av den nuvarande konsulentbefattningen till en undervisningsrådsbefattning för husligt arbete.

Med anledning av riksdagens beslut rörande skolväsendets omorganisation och under återopande av vad som här anförts får Fredrika-Bremer-Förbundet i underdånighet hemställa

att Eders Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för att på skolöverstyrelsens läroverksavdelning inrätta en ordinarie ledamotsbefattning med särskild uppgift att handlägga ärenden rörande den kvinnliga ungdomens undervisning.

för Fredrika-Bremer-Förbundet

Underdånigst

KAROLINA WIDERSTRÖM,

v. ordförande.

Avianne Thorstenson.

Sömnadslärlarinna eller yrkessömmerska?

Utbildningsvägar och arbetsutsikter just nu.

Sedan årtal tillbaka har det förhållit sig så, att den kvinnliga ungdom, som begåvats med särskilda anlag för sömnad, med förkärlek tänkt sig handarbetslärlarinnans yrke som levnadsbana och i stor utsträckning skaffat sig sådan utbildning. I själva verket är det alltför många som sökt sig

denna väg, varigenom uppstått ett betydande överskott av utbildade, som efter slutad kurs ej kunnat finna önskad anställning. Även en annan omständighet bidrager att öka trängseln på denna bana. Det saknas nämligen fullt bindande föreskrifter om kompetens för anställning såsom slöjd- eller handarbetslärarinna och detta ger skolstyrelserna alltför stor frihet vid valet av slöjdlärarinnor. Emellertid finnes det en bestämd anledning förmoda, att platsfrågan framdeles kommer att ställa sig gynnsammare för denna kategori av lärarinnor. De statsunderstödda slöjdseminarierna mottaga numera endast ett begränsat antal elever årligen. De utexamineras siffror komma härigenom att så småningom sjunka och platstillgången blir bättre.

Som bekant finnas tre statsunderstödda seminarier av hithörande slag, nämligen Handarbetets Värners och Hulda Lundins högre slöjdseminarium, Andrea Eneroths högre handarbetsseminarium, båda i Stockholm, samt i Göteborg Maria Nordenfelts högre handarbetsseminarium. Den som vill vinna inträde vid någon av dessa utbildningsanstalter bör ha nått nittonårsåldern, avlagt realskol-examen eller genomgått åtminstone sju klasser vid högre flickskola eller ha motsvarande skolbildning, och så skall hon naturligtvis ha anlag för och färdighet i sömnad och andra handarbeten. Utbildningstiden är tre å fyra terminer.

När nu seminarierna minskat sitt elevantal blir givetvis konkurrensen om inträdet vid kurserna skärpt. Det kan därför vara icke blott av ett allmänt intresse utan till en direkt praktisk nytta för blivande adepter att söka få klarhet i hur urvalet av elever för närvarande tillgår. En del härvidlag mycket belysande uppgifter ha ställts

till Herthas förfogande av H. V:s och Hulda Lundins slöjdseminarium. Till seminariets 12 elevplatser höstterminen 1927 förelägo 30 ansökningar. Vid urvalet ha uttagits först de ansökningshandlingar, där vitsord om anlag för lärarinnekallet föreligga, där-efter ha genomgått skolbetygen för ämnena handarbete, teckning och modersmålet, där högsta eller näst högsta betyget fordras. De antagna elevernas förberedande fackutbildning har krävt en tid av $1\frac{1}{2}$ —3 år och dessutom har en del arbetat på syateljé eller studerat porslins- och sidenmålning.

Slöjdseminarierna avse att utbilda lärarinnor i kvinnliga handarbeten för det egentliga skolstadiet vid alla slag av skolyper, lägre som högre. Den utbildning i sömnad, som dessa seminarier ger, var länge den enda fackmässigt ordnade, som fanns här i landet. På senare år ha tillkommit ett flertal andra sömnadsskolor och vi nämna här några av de anstalter, som avse utbildning för blivande yrkes-sömmerskor, en utbildning som visat sig vara av stort värde.

Här är först att märka de kommunala verkstads-skolorna för ateljé- och hemsömmerskor, tillsvidare endast två till antalet, en i Stockholm och en i Hälsingborg. Inträdesfordringar äro fullständig folkskolkurs, ådagalagd förutsättning att lära yrket samt en minimiålder av 14 år. Utbildningen är tvåårig och i dessa kommunala skolor avgiftsfri. Undersökningen bedrivs sex dagar i veckan.

Elevtillströmningen till skolorna ifråga är givetvis ganska stor. Vid verkstads-skolan för sömmerskor i Stockholm ha innevarande hösttermin antagits 31 elever av 55 inträdessökande. De antagna, som alla måste vara hemmahörande i huvudstaden, komma samtliga

från högre folkskola eller fortsättningskola och deras ålder är femton eller sexton år. Verkstadsskolan i Stockholm har även en avdelning för utbildning av hattmodister. Vid denna kurs ha nu i höst antagits 12 elever, medan ytterligare 11 sökande måst avvisas. Från Hälsingborgs stads verkstadsskola för hemsömmerskor meddelas, att denna höst intagits 6 elever av 9 inträdessökande, som samtliga ägde förutsättningar att bli intagna i skolan. Vid urvalet av elever fästes särskilt avseende vid skolbetyg i räkning, teckning och slöjd samt sökandes lust och fallenhet för sömnadsyrket. I något enstaka fall har elev även från annan ort än Hälsingborg vunnit inträde vid skolan.

Med avseende på utgångna elevers anställningsförhållanden meddelar verkstadsskolan i Stockholm att av 30 sömmerskeelever, som med vårterminens utgång lämnade kursen, ha omkring 20 redan fått anställning å ateljé. Deras lön är i allmänhet 24 kr. pr vecka. De hattmodister, som utgå från verkstadsskolan, äro alltid mycket efterfrågade. Begynnelösn vid anställning brukar för dem vara 100 kr. per månad. Från Hälsingborg skrives, att de fem lärjungar, som i våras utgingo från verkstadsskolan därstädes, samtliga äro upptagna med beställningsarbeten. Elever av äldre årgångar ha erhållit anställning som hemsömmerskor i de skånska städerna eller på landsbygden. Andra åter ha blivit ateljésömmerskor eller uppsatt egen verkstad. Samtliga elever, som sedan skolans början höstterminen 1922 där avslutat sin kurs, ha sedermera stannat i sömnadsyrket och arbetstillgången har varit stor.

De kommunala verkstadsskolorna i sömnad stå visserligen öppna för kvinnlig ungdom från olika slag av skolor. I praktiken har det emellertid, åtminstone vad Stockholm beträffar, visat

sig att samtliga elevplatser upptagas av flickor från folkskolan eller dess överbyggnad, högre folkskolan. Flera orsaker finnas naturligtvis härtill, bland dessa den omständigheten att elever i femton- och sextonårsåldern helst mottagas. För att bereda utbildning i yrkessömnad åt flickor med högre skolbildning har därför i Stockholm tillkommit Fredrik-Bremer-Förbundets skola för kvinnlig yrkesutbildning. Skolan är dock ingalunda reserverad för nyssnämnda kategori av kvinnlig ungdom utan fullständig folkskolekurs är tillfyllest och många folkskolflickor ha under årens lopp fått sin utbildning vid skolan. Undervisningen, som tills vidare omfattar allenast klänningssömnad, är ordnad i en lägre och en högre kurs. Den lägre kursen är tvåårig; dess första år omfattar praktisk och teoretisk undervisning, det andra året yrkesarbete å den med skolan förenade ateljéen Stoff och stil samt därjämte lektioner. Skolans högre kurs, som ej är anordnad varje år, fordrar en grundlig förutbildning och avser att dana arbetsledare, yrkeslärare och sömnadslärarinnor till lärlingsskolor för husligt arbete.

Innevarande hösttermin ha vid lägre kursen antagits 16 elever av 22 inträdessökande. För att bli antagen fordras gott skolbetyg i handarbete, eventuellt stärkt genom extra intyg, samt under en provmånad visad fallenhet för sömnadsyrket. Till skolans högre kurs ha 14 ansökningar inlämnats och 12 elever antagits. Av dessa har 1 sex års ateljépraktik, 1 två-årig lärlingsskola och tre års ateljépraktik, 2 två-årig lärlingsskola och hempraktik, 3 ha lärlingskurser, ateljépraktik, tillskärningskurser och hemsömmerskepraktik, utgörande tillsammans 3 å 4 års förutbildning på var och en av dem; slutligen ha 5 handarbetslärarinneexamen. Två av dessa tolv elever vid högre kursen utbilda sig till lärarinnor i yrkes-

sömnad, de övriga till sömnadslärarinor vid lärlingsskolor i husligt arbete.

Det har även sitt intresse att taga kännedom om varåt de elever ägna sig som med vårterminen 1926 lämnade skolan. Då högre kurs ej var anordnad sistlidne verksamhetsår, kan här endast bli fråga om 18 elever, utgångna från lägre kursen. Av dessa äro 10 anställda å syateljé, 5 äro hemsömmerskor, 1 syr för närvarande hemma åt egna kunder och ämnar sedan fortsätta sina studier i Paris, 2 ha ingått som elever vid högre kursen. Lägre kursens elever erhålla vid anställning å ateljé i regel 20—25 kr. pr vecka. Två ha under sistlidna sommar erhållit 40 kr. pr vecka jämte övertidsbetalning.

En skola för kvinnlig yrkesutbildning finnes även i Göteborg vid fröken Maria Nordenfelts sömnadsinstitut. Denna skola lämnar dels vid högre yrkeskurser och verkstadsskola samma slags utbildning som F.-B.-F:s skola i Stockholm och dels förberedande utbildning i såväl linne- som klädsömnad vid lärlingskurs för flickor i 14—17-års åldern.

Den utbildning i yrkessömnad, som numera finnes anordnad, är tydligen uppskattad icke blott av den kvinnliga ungdomen och deras målsmän utan jämväl av yrkesidkare och allmänheten, den senare närmast representerad av de utbildades kunder. Vidare framgår att denna utbildning attraherar de sömnadsintresserade flickorna antingen de komma från folkskola, realskola eller åttaklassigt läroverk. Högre skolbildning uppfattas icke längre som något hinder för att ägna sig åt ett hantverksyrke. Inom sömnaden kan den yrkeskunniga också lättare starta självständig verksamhet än inom någon annan arbetsgren. För övrigt erbjuder banan även möjligheter för pedagogiskt intresserade genom de högre utbildningskurser, som leda till yrkeslärarverksamhet vid olika slag av

sömnadsskolor. Här kan dessutom göras en kombination med skolslöjd på sådant sätt att en handarbetslärarinna skaffar sig utbildning till sömnadslärarinna vid lärlingsskolor i husligt arbete och därigenom utvidgar sitt verksamhetsområde.

Lite historik från Södertälje.

En liten resumé av Södertäljeförhållanden i vad som angår speciellt kvinnligt socialt arbete torde väl kunna räkna på intresse från Herthas läsare.

Att ingen kvinnlig ledamot för närvarande har säte och stämma i stadens representation — vilket tidigare periodvis varit fallet — kan möjligen ur ren kvinnosynpunkt se rätt nedslående ut, men vad detta nu än beror på, det bevisar absolut ej att kvinnorna i Sankta Ragnhilds gamla stad ej lyst rat till tidens krav på deras medverkan inom snart sagt alla områden av det mänskliga samfundslivet. I många av den kommunala förvaltningens styrelser och nämnder äro kvinnor invalda, och de försöka där efter bästa förmåga göra sin insats till kommunens fromma.

Röda Korsets, Vita Bandets, Södertälje Arbetsstugas, Södertälje Barnkrubbas och Husmoderföreningens talrika medlemmar utöva en intresserad och för samhället synnerligen gagnande verksamhet. Och såsom resultat av denna verksamhet må blott nämnas Röda Korsets uthyrnings- och utlämningsdepå av sjukvårdsartiklar, Vita Bandets sommarhem för obemedlade och överansträngda hustrur samt Husmoderföreningens utackordering på landet av kläna barn, där varje barn fått en präktig utrustning av kläder skänkta och förfärdigade av förenin-

gens duktiga medlemmar. — De religiöst intresserade kvinnorna, såväl stads- som frikyrkoförsamlingarnas, ha sina syföreningar med årligen återkommande försäljningar, ett tillväggångssätt som nästan kan kallas klassiskt för hopsamlade av medel till utövande av kärleksverksamhet i hemförsamlingen eller på missionsfältet. Där kan man om någonsin tala om »änkans skärv», ty de flesta som offra arbete, tid och pengar förefalla en betraktare såsom havande själva knappast nödortfen, och dock bliver resultatet mycket gott.

Alla dessa ovan nämnda kvinnoanslutningar äro ju ej något för Södertälje utmärkande, de arbeta på enahanda sätt i hela landet, men det finnes några föreningar som ha sin upprinnelse här och som visat sig mäktiga att från en ringa början utvecklas till verkliga institutioner i välgörenhetens och stadens tjänst. Dessa äro Föreningen Södertälje Barnhem, Föreningen Nyttä och Nöje samt Föreningen Elisabethemmet, och det kan möjligen vara av intresse med en liten historik och några sifferuppgifter om var och en av dessa alltjämt så livskraftiga »fruntimmersföreningar».

Barnhemmet, som föreningen i dagligt tal benämnas, är den till tiden äldsta, ty det var i början av 1860-talet som tre medelålders ogifta fruntimmer togo sig för att själva sy kläder åt fattiga barn och dela ut dem. Så småningom blev detta bekant bland deras umgängesvänner, vilka hörde till den lilla stadens s. k. societet och väckte ett livligt intresse, och så bildades »Syföreningen». Det var syföreningen med stort »S», och den enda som fanns i Södertälje under många år framåt. Ännu i dag kan man få höra talas om »Syföreningen» utan vidare kommentarer av någon gammal dam, och då finnes ingen tvekan vilken förening hon syftar på. Denna sammanslutning blev under många år

medelpunkten för stadens privata patriarkaliska välgörenhet och sällskapliga umgänge. Familjernas kvinnliga medlemmar klippte till, sydde och broderade, stickade och virkade både åt sina skyddslingar och till försäljning, ty medel till driften av det lilla hemmet måste anskaffas genom basarer, årsavgifter och gåvor. De manliga familjemedlemmarna lära ha varit mycket givmilda både med kontanta bidrag och goda råd. Dessutom anordnades alltid fjärde dag jul »Barnhemsbalen», den finaste publika tillställningen under säsongen, som stadens bättre familjer både gamla och unga mangrant besökte, liksom alla ungherrar, och där glädjen stod högt i tak och behållningen var stor, »ja kanske ända till 250 kr.» Ännu i dag, tjugofem år sedan dessa baler upphört, talas om dem såsom ouppnåeliga, ty sådana sällskapsnöjen förekomma ej längre. Barnhemmets första lokal var en liten stuga, där 3 å 4 små flickor under en tjänarens vård kunde mottagas. Som denna stuga var centralt belägen såldes den med vinst, då staden behövde marken, och det nuvarande rymliga och trevliga hemmet inköptes; genom gåvor av alla slag har huset och tomten förbättrats och förskönats. I hemmet skola enligt stadgarna endast flickor i åldern 4—8 år mottagas, men det har hänt att vid särskilt ömmande omständigheter även mycket yngre barn mottagits. Flickorna ha som regel blivit dugande och nyttiga kvinnor, sedan de efter konfirmationen genom skyddsfruarnas försorg placerats i olika för deras anlag lämpade anställningar. Barnen ha lämnat hemmet med den känslan att detta allt fortfarande var deras hem, dit de kunde komma med sina bekymmer och sin rådvillhet och vara säkra om råd och tröst. Tio flickor vistas nu samtidigt på hemmet och kommunen lämnar årligt bidrag, då föreningens egna medel ej förslå att täcka utgifterna.

»Syföreningens» stora popularitet manade till efterföljd, och 1883 bildades av fruar till hantverksmästare, handlande och fabriksförmän Föreningen Nyttä och Nöje, vars ändamål var och allt fortfarande är att till jul anskaffa kläder åt behövande barn. Denna förening arbetade precis som Barnhemsföreningen och fick sina inkomster på liknande vis, blott att det var ur ett annat samhällslager dess medlemmar rekryterades. Efter tjugofem års verksamhet hade Nyttä och Nöje inköpt material till barnkläder för 18,000 kr., och under sin fyrtyotreåriga tillvaro har föreningen beklätt 1,315 barn. All sömnad har utförts av medlemmarna själva och varje barn, såväl gossar som flickor, har fått fullständig utrustning från skodon och underkläder till ytterplagg sydda efter mått. För många små barn och deras mödrar bland de vanlottade i samhället har det glada hoppet under året varit att möjligen bli ihåkomna vid Nyttä och Nöjes utdelning och julfest. Denna senare äger alltid rum strax före jul i Stadshotellets stora sal, vilken då är till trängsel fylld av små och stora och de nyklädda barnen äro hedersgästerna.

De förut beskrivna sammanslutningarna ha haft till ändamål att göra barndomstiden litet ljusare för vanlottade små, men för mängden framstår det som den mest behjärtansvärda plik-

ten att lindra de gamlas och ensammas lott, och ur denna synpunkt har stiftarinnan till Elisabethhemmet ömmat för gamla damer, som sett bättre dagar. Genom hennes kraftiga initiativ bildades 1904 Föreningen för Älderdoms hemmet för obemedlade fruntimmer, som avsåg att skaffa ett hem åt äldre aktningssvärda behövande fruntimmer från Södertälje och dess omnejd, och redan 1905 kunde de första tre pensionärerna mottagas. Detta hem har under årens lopp från denna ringa början utvecklats till ett Pauvres Honteux i smätt med flera byggnader på egen av staden skänkt tomt, där hittills ett femtiotal gamla damer funnit huld och skydd mot erläggande av en blygsam inackorderingsavgift. Tack vare stiftarinnans alltjämt verksamma ledning jämte ett energiskt arbete från såväl en del Södertäljedamers som Stockholmsdamers sida går Elisabethhemmet med all sannolikhet mot än större utveckling av sitt verksamhetsfält.

Av allt detta framgår att kvinnorna i Södertälje ej undandraga sig att arbeta i samhällets tjänst, fast de helst göra detta på sitt eget »fruntimmersvis» och lämna åt männen att handha de kommunalpolitiska frågorna.

KARIN LUNDIN,
f. Linroth.

Från bokvärlden.

Söner och älskare av *D. H. Lawrence*. — **Det förlorade barnet** av *Rahel Sanzara*. — **Fåglar omkring fyren** av *Jacob Palludan*. — **De levandes Gud** av *Grazia Deledda*. Albert Bonniers förlag.

Bonniers **G u l a s e r i e** håller sitt löfte att ge prov på samtidens förnämliga utländska skönlitteratur.

Bland de senast i serien utkomna

böckerna tar *D. H. Lawrence*s **S ö n e r o c h ä l s k a r e** sin plats som ett stycke ganska obehaglig psykoanalys med otvetydigt freudianskt anslag. Den är också ett av proven på att engelsk romandiktning inte längre är pryd av sig.

Det förlorade barnet av *Rahel Sanzara*, som i Tyskland gått i massupplagor, är en ohyggligt stark

skildring av ett ohyggligt patologiskt fall. Författarinnans egen stilla och lugna inblick över det dunklaste och grymmaste i problemet människa och drift höjer emellertid denna bok över varje misstanke om avsedd sensations-effekt. Men det fordras starka nerver för att läsa den och till förströelselektyr duger den inte.

Jacob Paludan torde försvara en hög rangplats bland danska författare. **F å g l a r o m k r i n g f y r e n** bär konstnärskapets märke. Jylland, heden, havet har fått en ny benådad diktare. Hur nådde han sin djupa och ömma kunskap om en kvinnas hjärta?

Grazia Deledda behöver näppeligen rekommenderas. **D e l e v a n d e s G u d** är ännu en av hennes ypperliga skildringar av italiensk folkpsyke. Oss, främlingarna, ger boken en frappant inblick i latinskt och katolskt — psykologiska förlopp i folksjelen som inte kunna tänkas ske på samma sätt som en annan ras och under andra andliga betingelser. Det är sannerligen i t a l i e n s k t folk Grazia Deledda ställer fram.

Samtliga böcker i denna serie äro som bekant försedda med en kort orientering av Anders Österling.

Eva. Roman av *Gurli Hertzman-Ericson*. P. A. Norstedt & Söners förlag.

E v a är ett nytt prov på Gurli Hertzman-Ericsons goda observationsblick och skickliga berättarstil. Problemet den rör vid är gammalt och evigt: kvinnan med moderskänslan så stark att barnet blir hennes hela värld. Och barnet växer upp, går ifrån henne och får sin värld för sig, och hon står där med tomma händer och värkande hjärta. I denna bok börjar hon om på nytt med en annans barn.

Något nytt ord är inte sagt i saken, men förf. har skildrat sitt fall på ett övertygande sätt. **D e n n a** Eva lämnar naturligtvis tveklöst sina uni-

versitetsstudier för den friande docentens skull, och självfallet tränger sedan barnet ut maken — som för övrigt i främsta rummet är lyckligt upptagen av sin vetenskap. En konflikt skymtar först när en mera kännande och förstående man än maken-professorn dyker upp, men fru Evas modershjärta låter sig inte tubbas. Hennes väg är orubbligt rakt tillrättalagd.

Författarinnans skildringskonst förmår att hålla läsarens intresse vaket boken igenom.

E. K—n.

F.-B.-F.-kretsarna.

H ä l s i n g b o r g s k r e t s e n har under höstterminen anordnat en kurs i litteraturhistoria: föreläsningar av fil. mag. Magnhild Fulton över August Strindberg, samt en engelsk konversationskurs under ledning av Mrs Cook.

J ö n k ö p i n g s k r e t s e n samlades den 19 sept. till föreningsmöte jämte avskedssamkväm för sin ordförande fru Tyra Schartau, som den 1 okt. avflyttar till Malmö.

Efter Lazlos »Preludium» spelat av fru Lisa Frick, lämnade fru Schartau en livfull och intressant redogörelse för årsmötet i Ystad med dess olika avdelningar, de frågor som där behandlats, de beslut som fattats och de nöjen som av kommitterade hade beretts mötesdeltagarna. Som avslutning på framställningen uppläste fru Schartau den roliga och träffande visa, som skrivits om mötet. Därefter framförde fröken Emma Aulin till fru Schartau kretsens djupt kända tacksamhet för det sätt varpå hon skött ordförandeskapet samt för det intresserade arbete hon utfört, omnämmande några av de resultat detta arbete givit, bl. a. grundandet av en Fredrika-Bremer-Förbundets sjuksköterskeskola i Jönköping samt en ökning av stipendiefonden för Jönköpings län med 1,000 kronor. Som ett synligt uttryck för kretsens tacksamhet mot sin högt värderade ordförande överlämnades en minnessåva

jämte blommor. Till ännu en av styrelsens medlemmar, fru Elsa Andersson, som också avflyttar från staden, framfördes även ett tack åtföljt av blommor. I hjärtliga och stämmningsfulla ordalag tackade fru Schar-tau kretsen och styrelsen för den tid som varit och för det goda samarbete som alltid rätt.

Därefter vidtog ett synnerligen angenämt samkväm, som förhöjdes av sång och musik av fröken Margit Adin och fru Frick. Af-tonen avslutades med supé och kaffe.

K a r l s k r o n a k r e t s e n hade den 29 sept. sitt första möte för hösten, varvid ordföranden fru af Geijerstam gav en underhållande skildring av förbundets årsmöte i Ystad.

Efter intagen tesupé visades av fru Geijerstam ett antal vackra ljusbilder från Ystad och andra platser, som i samband med årsmötet besöktes. Därefter sjöng fröken Karin Nilsson, innehavare av F.-B.-F:s blekingestipendium för 1927. Hennes ypperliga prestation mottogs med entusiasm, och både hon och friherrinnan Eva Sparre, som sin vana likmätigt ställde sin förträffliga förmåga som ackompanjatriss till förfogande, avtackades hjärtligt av de tairikt församlade medlemmarna.

S t o c k h o l m s k r e t s e n s Fredrika-Bremerskola inledde den 19 sept. höstterminen med en föredragsafton i Klara folkskolas kollegiesal, varvid fru Elsa Thulin berättade om en resa i Brasilien med beledsagning av skioptikonbilder och pianisten herr Gunnar Frumerie spelade saker av Chopin och Schuman. Skolans schema för den nya terminen upptar sju engelska parallellkurser, tre franska samt en litteraturkurs.

V a r b e r g s k r e t s e n hade tisdagen den 13 sept. anordnat ett offentligt föredrag å Stadshuset av dr Elsa Köhler, Wien, över K a r l s b a d g e n o m t i d e r n a. Därefter tesupé och samkväm.

Ö r e b r o k r e t s e n har för innevarande läsår anordnat språkkurser för vuxen kvinnlig ungdom, dels nybörjarekurser i franska och engelska ev. tyska, dels fortsättningskurser efter slutad elementar- eller realskola, dels även cirklar för läsning och konversation.

F ö r b u n d s k r e t s e n L u n d m e d o m n e j d sammanträdde den 26 sept. å Grand hotells lilla sal. Ordföranden, fru Anna Herrlin, hälsade de närvarande välkomna, varefter kassören, fröken Elna Persson meddelade att styrelsen beslutat föreslå en höjning av årsavgiften fr. o. m. 1928, med 1 kr., till 5 kr. Beslut fattades i enlighet härmed. Fru Herrlin gav därpå en kort redogörelse för årsmötet i Ystad, varefter hon överlämnade ordet till aftonens föredragshållare, professor Claes Lindskog, som meddelade sina I n t r y c k f r å n i n t e r p a r l a m e n t a r i k e r k o n g r e s e n i P a r i s i a u g u s t i d e t t a å r.

Auditoriets tack för det klarläggande och intressanta föredraget tog sig uttryck i spontana applåder.

Y s t a d s k r e t s e n hade den 3 okt. sammanträde å Continental under ordförandeskap av fru Maja Strandberg. Kretsens stipendiat, fröken Kleberg, lämnade en redogörelse över treveckorskursen å Fogelsta i medborgarkunskap. Överläggning lögde rum om diskussionsklubbar. Vid sammanträdet höll läroverksadjunkt V. Fredborg föredrag om »Barnet i litteraturen».

Kobbs Théer

äro odisputabelt de
finaste
och i bruket de

billigaste.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDET.

Redaktör: *Ellen Klemán.*

Samtliga förbundsmedlemmar erhålla tidskriften. *Icke-förbundsmedlemmar* prenumerera å *närmaste postanstalt* eller i *bokhandel*. Pris för postupplaga: 1/1 år kr. 6:50; 1/2 år kr. 3:50; 1/4 år kr. 1:90. Lösnummer 65 öre. *Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan, Stockholm.* Redaktionstid: *tisdagar och fredagar kl. 1—3.* Tel. Norr 48 50, 27 62. Expeditionen: *kl. 11—4 varje söckendag.* Tel. Norr 48 50, 27 62.

C. A. KAHL & Co A.-B.

Lärftskramhandel

3 Sturegatan 3, Stockholm

Telefoner: 25 38, Norr 8110

Linne- och Bomullsvaror

Zephyr för Herrskjortor

Linneutstyrsisar och rikhaltigt lager
av damunderkläder

AKTIEBOLAGET Stockholms Nya Järnsängfabrik

E. L. ERICSSON

Specialaffär för

Sängar, Sängkläder, Soffor,

Ottomaner 1 och 2 bäddar,

Täckor, Filtar, Överkast,

Kuddar m. m., m. m.

Kontor & Utställning

16 Norrlandsgatan 16

STOCKHOLM Tel. 78 56, N. 7181

Försäkringsanstalterna

FOLKET OCH SAMARBETE

*meddela alla slags
försäkringar*

Fonder 30 milj. kronor

Innehåll.

Skolöverstyrelsens komplettering. Av *Kerstin Fjetterström*.
Rimforsa Lanthushållningsseminarium tjugo år. Av *Einar Engström*.

Elin Törnberg. Av *Anna Jansson*,

En avslutad kulturinsats. Stockholms Läsesalong.

Hilma Angered Strandberg. Av *Ellen Kleman*.

Representant för flickundervisningen i skolöverstyrelsen.

Skrivelse från F. B. F.

Sömnadslärlarinna eller yrkessömmerska?

Lite historik från Södertälje. Av *Karin Lundin*.

Från bokvärlden.

F. B. F.-kretsarna.

Öka hemtrevnaden

med en

HANDÖLS
TÄLJSTENS-
KAMIN

